

Борђе БУБАЛО
Филозофски факултет
Београд

ЕПИСКОП ПРИЗРЕНСКИ ГЕОРГИЈЕ
(О "ПРЕЗИМЕНИМА" СРЕДЊОВЕКОВНИХ АРХИЈЕРЕЈА)

О личности епископа призренског Георгија сазнајемо једино на основу помена у попису имања манастира Свете Богородице у Хтетову. Прецизније речено, пресуда о земљишној парници између манастира и извесног Прогона, коју је епископ као духовни старешина и судија водио, а записао поп Никола иномик, у целини је преписана у попис манастирских имања.¹ Личност овог архиепископа осветљена је само појединостима везаним за изолован судски спор, те се истраживач мора задовољити углавном подацима о вођењу доказног поступка.² Одлике доку-

¹ Хтетовски попис чува се у архиву манастира Хиландара, бр. 95 (А 1/18). Издања су следећа: 1. Ф. Успенский, *Материалы для истории землевладения в XIV в.*, Одесса 1883, 33 – 39 (по фотографији Севастјанова, с коментаром); 2. Љ. Стојановић, *Стари српски хрисовуљи, акти, биографије, летописи, типичи, поменици, записи и др.*, Споменик СКА 3 (1890) 36 – 40 (исто); 3. *Actes de Chilandar, deuxième partie. Actes slaves*, publiés par V. Korablev, ВВ 19 (1915); Amsterdam 1975², приложение 483 – 489, бр. 36 (исто); 4. А. Соловјев, *Одабрани споменици српског права (од XII до краја XV века)*, Београд 1926, 129 – 132 (извод); 5. *Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија III*, Скопље 1980, 277 – 299 (дате су разлике у читању у претходним издањима и приложена је нејасна фотографија). Посебно издање пресуде призренског епископа Георгија: Ђ. Бубало, *Номички књиге* (необјављени магистарски рад) Београд 2001, 232 – 233 и детаљан коментар на стр. 111 – 119. Ова исправа неколико пута је преведена у целости на савремени српски: Ст. Новаковић, *Два српска правна споменика новијега доба*, Споменик СКА 31 (1898) 170; исти, *Прилеп у првој поли XIV века по трескавачким повељама краља Стефана Душана*, Глас СКА 80 (1909) 20 – 21; Т. Тарановски, *Историја српског права у Немањинској држави III – IV*, Београд 1935, 83 – 84, 1996², 620 – 621.

² Документ написан руком Николе иномика представља сведочанство о имовинско – правном спору, који укључује доказни поступак и пресуду надлежног епископа. У њега је убележена само завршна фаза парнице, али је кроз сведочења стариника пружен увид у целокупан историјат спора. У питању је било самовласно преузимање црквеног поседа под ви-

мента, који нам је као једини сачувао вести о епископу Георгију, учиниле су га далеко поузданијим извором обавештења о судском поступку у старој српској држави него речитим сведоком у просопографским истраживањима. Ја сам већ на другом месту покушао, на основу појединих елемената садржаја пресуде епископа Георгија и оновремених сведочанстава о редоследу и времену столовања других призренских епископа, ближе да оцртам хронолошке оквире Георгијевог епископовања, одредивши да је он дошао на призренску столицу у раздобљу после 1333, а пре новембра 1342. године.³ Овом приликом немам намеру, ни основа да допуњавам скромне размере наших знања о епископу Георгију, а ослонивши се на добро познате изворне податке, већ намеравам да исправим једну заблуду која је настала као резултат погрешног читања (тумачења) текста наведеног документа.

Иако се у документу више пута наводи епископ призренски приликом описивања поступака које је предузимао као судија, само при првом помену он је одређен именом. Овај одељак преносим “фотографски”, са свим правописним и граматичким одликама оригинала: *пошто су се пред манастиром окупили представници локалног живља (при чему се наводе имена најугледнијих)... · изаклеӣ к̄п̄ӣпризр̄ѣн̄скиг̄евр̄... (празнина на месту где је пергамент био пресавијен)ги · имарк̄ѡшь · всестарцеӣвластеле̄ · иидоше̄ | наплеш̄ набрѣдо̄ · даизнаидоӯ...⁴ Сви издавачи пописа имања Хтетовског манастира читали су име епископа као **Гевргии Маркѡшь**,⁵ при чему је *Маркуш* узиман као придевак уз име. Под тим именом призренски епископ Георгије прихваћен је без резерви у историографији.⁶ Међу-*

дом купопродаје од стране локалног властелина Прогона (судећи по имену, у питању је Арбанас). Спорно земљиште налазило се на брду званом Плеш. Како покушај манастира да поврати посед, изгоном стоке на усеве новог држаоца, није успео, спор је после извесног времена дошао пред суд призренског епископа. Представници локалног живља окупили су се најпре пред манастиром, где их је епископ Георгије заклео, а затим су се упутили на спорно место, на којем је извршена заклетва сведока – стариника. Овде је, уз сведочење локалног становништва (*властеле и хора*), спроведен доказни поступак. Уверен казивањима сведока у неоспорно право манастира над Плешом, епископ је донео пресуду у корист цркве, тј. сам ју је спровео у дело позивајући се на право духовног старешине да откупује црквену имовину уколико је нађе у туђим рукама.

³ Ђ. Бубало, *О називу и времену настанка Пописа имања Хтетовског манастира*, Стари српски архив 1 (2002) 177 – 194.

⁴ За фотографије види: фото Севастјанова: Российская Государственная Библиотека — Севастјанов I, 35, Викторов, *Собрание Севастьянова*, 103, бр. 36; Архив САНУ, *Историјска збирка* 8876/E-53; Народна библиотека Србије Ф2823; Архив Србије, А 1/18 – фото слајд; објављена у: *Споменици III* (јако умањено, неупотребљиво).

⁵ Види нап. 1.

⁶ Види, нпр: Р. Грујић, *Полошко-тетовска епархија и манастир Лешак*, Гласник СНД 12 (1933) 42, 50; М. Пурковић, *Српски епископи и митрополити средњег века*, Скопље 1937, 16; М. Јанковић, *Епископије и митрополије српске цркве у средњем веку*, Београд 1985, 145 – 146; Р. Поповић, *Црквена имовина у немањинској Србији*, Београд 1991, 77; Аноним, *Призренски епископи*, Свети кнез Лазар 1, 2 (1993) 223; Сава, епископ Шумадијски, *Српски је-*

тим, иоле пажљивији поглед на документ јасно показује да је реч о два имена, тј. о две особе (**Гѣурги и Маркѣшъ**). Слово *и* пред именом Маркуш без сумње је везник, а не крајњи вокал претходног имена. У писању везника *и* писар пописа је доследан готово до система.⁷ Где год се у Попису јавља везник *и* он га, уз занемарљива одступања, редовно пише, придржавајући се исте ортографије: везује га за наредну реч, а од претходне одваја тачком у средини реда. Тако је у овом случају написано да је све старце *заклео епископ призренски Георгије и Маркуш*.

Но, управо начин на који је, у граматичком смислу, написан одељак о заклетви пред манастиром вероватно је навео издаваче пописа на то да два засебна имена читају као једно, тј. као лично име и придевак везане за једну особу. Наиме, лични глаголски облик одговара у роду и броју трећем лицу једнине, па је иза глагола *закле их* лако било свести Георгија и Маркуша на једно лице. Међутим, ова граматичка неправилност понавља се и на осталим местима где се радња коју обавља више лица, појединачно набројаних, описује тзв. наративном инверзијом (предикат + субјекат), са личним глаголским обликом у једнини. Писар није поштовао конгруенцију у броју ни приликом описа заклетве на месту спора (**И закле кпископъ и киръ Калиникъ**), ни приликом навођења сведочења стариника (**И рече старъць Прибиславъ, Маркѣшевъ чловѣкъ, и Братина и Станко**).⁸ Но, сасвим је очигледно да се у ова два случаја ради о више особа. И управо су ово места на којима је тако доследно спроведено правило о писању везника *и* (**· икирькалиникъ... · ивратина · истанко**). На крају језичке анализе није на одмет додати и чињеницу, као аргумент више, да се име Георгије јавља још једном у пресуди епископа Георгија и да је написано са једним *и* на месту последњег вокала (**Гѣурги Соѣлима**).

Осим језичких, у документу се може наћи још елемената који изричито говоре у прилог тврдњи да су епископ Георгије и Маркуш две различите особе. Чин заклетве, обављен у два наврата, пред манастиром и на спорном месту, вршила су два лица — надлежни архијереј и, по свој прилици, угледни представник локалног живља (Маркуш пред манастиром, а кир Калиник на брду Пlesh). Међу стариницима који су сведочили о припадности спорног земљишта, како је већ наведено, налазио се и **старъць Прибиславъ, Маркѣшевъ чловѣкъ**. Ово је, зацело, довољно речит доказ да је у питању представник локалне властеле, чији човек на-

рарси од деветог до двадесетог века, Београд – Подгорица – Крагујевац 1996, 112. А. Селищев, *Полог и его болгарское население*, София 1929, 95, сматрао је чак да презиме Маркуш упућује на влашко порекло.

⁷ С обзиром на то да исправа попа Николе иномика није сачувана у оригиналу, већ у препису, ортографске одлике не могу се посматрати изоловано од склоности преписивача (писара читавог пописа имања). У прилагођавању (и намерном и нехотичном) преписивачевом маниру приликом преписивања, највише, природно, трпе правописни елементи оригинала. Стога се у овом случају не може говорити о искључивом писарском маниру попа Николе иномика већ и о писарском маниру писара пописа, тим пре што је наведено правило углавном доследно спроведено у читавом тексту.

⁸ Љ. Стојановић, *Споменик III*, 38; А. Соловјев, *Одабрани споменици*, 130; *Споменици III*, 291.

ступа као један од сведока. Да је заиста Маркуш атрибут имена призренског епископа Георгија, односно да је старац Прибислав његов човек, изгледало би крајње неуобичајено, готово невероватно, да се један високи црквени достојанственик, угледна и привилегована личност тадашњег друштва, и то у његовом присуству, ословљава придевком. На правила етикеције, поготово када су у питању били повлашћени слојеви, морало се строго пазити.⁹ Тако нешто не изгледа примерено ни данашњем времену општег суноврата пристојности. Тешко да би писар судске пресуде једног епископа могао себи дозволити овакву дрскост у именовању свога духовног старешине.

Изван аргументације која се заснива на елементима саме исправе, треба узети у обзир и чињеницу да су архијереји у то доба обележавани искључиво монашким именом. Изузеци од тог правила веома су ретки, а међу примерима који су углавном прихваћени у литератури само два имају чврсте основе у изворима. Но, чак и у тим случајевима писање придевка, патронимика или било каквог атрибута уз монашко име архијереја никад се не среће у званичним документима или текстовима намењеним јавној употреби, осим уколико је црквена функција носиоца засењена знањем или вештином израженим придевком. Такав је случај са митрополитом прилепским, Јованом Зографом (крај XIV века). Овде се ради о даровитом живописцу и иконописцу, чије име и данас слави живопис цркве Св. Андреје у клисури реке Треске. Овај придевак красио је митрополита Јована и његовог брата Макарија, као обележје вештине по којој су били познати и цењени међу својим савременицима.¹⁰ Хумски епископ Стефан Пекпал (Пећпал) среће се са овим придевком¹¹ у запису писара трећег дела Братковог минеја, дијака Николе и

⁹ Уп. ЛССВ, s.v. *Етикеција* (Р. Михаљчић).

¹⁰ О Јовану Зографу види Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи*, № 168 (6081), 200; В. Ј. Ђурић, *Радионица митрополита Јована Зографа*, Зограф 3 (1969) 18 – 33; П. Миљковић – Пепек, *О сликарима митрополиту Јовану и јеромонаху Макарију*, у: Моравска школа и њено доба, Београд 1972, 239 – 248; Н. Ношпаљ – Никуљска, *Прилог за манастирот Св. Андреја на река Треска — на брегот на езерото Матка*, у: Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија I, Скопље 1975, 389; Г. Суботић, *Охридска сликарска школа XV века*, Београд 1980, 43 – 50; З. Расколска – Николовска, *Манастирот Зрзе со црквите Преображение и Свети Никола*, у: Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија IV, Скопље 1981, 409, 439; М. Јанковић, *Епископије и митрополије*, 98 – 100.

¹¹ Можда је у питању породично име којим се може довести у везу с Брајком и Ђорђем Остоушом Пекпалом, властелом из Метохије друге половине XIV века. О њима види В. Петковић, *Портре једног властелина у Дечанима*, Прилози КЛИФ 13, 1 – 2 (1933) 95 – 101; Г. Томовић, *Морфологија ћириличких натписа на Балкану*, Београд 1974, 80 – 81, бр. 67 и 68; С. Мандић, *Чрте и резе. Фрагменти старог именика*, Београд 1981, 106 – 108; Д. Поповић, *Средњовековни надгробни споменици у Дечанима*, у: Дечани и византијска уметност у XIV веку, САНУ, Научни скупови XLIX, Одељење историјских наука 13, Београд 1989, 232 – 234 и сл. 5 – 10; И. Ђорђевић, *Зидно сликарство српске властеле*, Београд 1994, 151 – 152; М. Шуица, *Немирно доба српског средњег века. Властела српских обласних господара*, Београд 2000, 121, 123.

Радослава (око 1330) — **И то се створи въ власть епископа Пекпала Стефана.**¹² Занимљиво је да се овде, што је крајње неуобичајено, прво наводи породично име (или придевак), па онда лично (монашко) име. Ово је, разуме се, текст незваничног карактера. Исти Стефан помиње се и у једном владарском акту, повељи краља Стефана Дечанског Хумској епископији (1324), али само са именом – **епископъ хълмьски Стефанъ.**¹³

Митрополит грачанички Венедикт (средина XV века) често се у литератури поистовећује с јеромонахом кир Венедиктом Цреповићем, сином знаменитог Лазаревог властелина Црепа и игуманом манастира Свете Богородице у Лештију, те му се прећутно приписује патронимик овог другог. Митрополит Венедикт не може се сврстати у исту групу са Јованом Зографом барем из два разлога. Прво, ова идентификација нема јасне потврде у изворима. Она се заснива на истом монашком имену, на чињеници да је јеромонах Венедикт Цреповић био човек од поверења деспота Ђурђа, те да вести о митрополиту Венедикту следе хронолошки оне о јеромонаху истог имена.¹⁴ Међутим, чак и ако је наведена идентификација извесна, треба имати на уму чињеницу да се Венедикт као митрополит означава само именом. Једино савремено сведочанство о митрополиту грачаничком Венедикту представља повеља деспота Ђурђа и Лазара Бранковића издата 6. септембра 1455, којом дарују цркву Св. Ђурђа у Враћевшници с поседима избеглом пр-

¹² Љ. Стојановић, *Записи и натписи I*, бр. 58 и фото стр. 17 *Поговора*; Љ. Штавланин–Ђорђевић, М. Гроздановић–Пајић, Л. Цернић, *Опис ћирилских рукописа Народне библиотеке Србије I*, Београд 1986, 340 – 344.

¹³ Ст. Новаковић, *Законски споменици српских држава средњег века*, Београд 1912, 598. О епископу хумском Стефану види М. Пурковић, *Српски епископи и митрополити*, 26; Љ. Штавланин–Ђорђевић, *Братков минеј*, Зборник историје књижевности, Одељење језика и књижевности САНУ, 10, Београд 1976, 24 – 25; М. Јанковић, *Епископије и митрополије*, 142; И. Ђорђевић, *Зидно сликарство*, 182, 276, нап. 154.

¹⁴ Историчари који су разматрали овај проблем углавном врло опрезно истичу ову идентификацију, али само као претпоставку. Р. Грујић, *Лична властелинства српских црквених представника у XIV и XV веку*, Гласник СНД 13 (1934), 58, сматрао је да је то “врло веројатно”, али да “нема директних потврда”, док се М. Пурковић, *Српски епископи и митрополити*, 44 – 45, задовољава једноставним позивањем на обазриву Грујићеву претпоставку (“Проф. Грујићу чини се да је овај Венедикт идентичан са сином војводе Црепа”), не опредељујући се ни на који начин. Стога нема основа тврдња М. Јанковић, *Епископије и митрополије*, 148, да је “М. Пурковић (за митрополита грачаничког Венедикта) закључио да је идентичан са попом Венедиктом Цреповићем...”. Сава, епископ Шумадијски, *Српски јерарси*, 63 – 64, преузима Грујићеве податке о митрополиту Венедикту (заправо његов коментар повеље деспота Ђурђа и Лазара Бранковића издате овом архијереју 6. септембра 1455), али ништа не говори о идентификацији. О његовом гледишту говори и чињеница да у наслов одељка није ставио његов могући патронимик, у складу с правилом да презимена архијереја, уколико постоје, ставља у заграду после имена. Насупрот изнетим гледиштима, А. Соловјев, *Једно суђење из доба кнеза Лазара*, Архив ПДН 35 (1929) 196 – 197, заступа идентификацију без икаквих резерви.

ѣвсвещенномоу митрополитоу градчанскомоу кѣрь Венедиктоу да их митрополитѣ Венедиктѣ држи за живота.¹⁵ Штавише, и као јеромонах Венедикт је чешће бележен без патронимика. По имену оца означен је први пут у изворима, у повељи деспота Стефана Хиландару (8. јуна 1411) — **възвратиѣхъ Лѣщикъ хѣтитороу попоу кѣрь Венедиктоу Црѣповику**¹⁶ и још једном, у бревији манастира Лавре, и то у грчкој транскрипцији — **Benediktou éeromon]sou tou× Tz{grou.**¹⁷ По свему судећи, истицање очевог имена у оба наведена случаја било је одређено специфичним околностима настанка извора. Хиландарска повеља од 8. јуна 1411. представља дефинитиван крај вишедеценијског спора између манастира и породице Венедикта Цреповића око права над црквом Свете Богородице у Лештију, коју је подигао Венедиктов деда Вукослав. Венедиктов отац Цреп имао је централну улогу у овој парници, те је свакако било важно да се ради истицања ктиторских права нагласи Венедиктово очество.¹⁸ Обележавање Венедикта и његове сестре Анисије по имену оца у бревији манастира Лавре сасвим је разумљиво ако се има у виду чињеница да је њихов отац био штедри манастирски приложник.¹⁹ Уосталом, сам Венедикт боравио је на Атосу, па је вероватно да је том приликом извесним прилогом обезбедио своје место међу заслужним манастирским приложницима. Наиме, године 6934. (1. септ. 1425 – 31. август 1426) монах Јаков превео је на Светој Гори са грчког *Шестоднев Јована Златоустог попоу кѣр Венедиктоу*, док је други превод истог текста сачинио **попѣ Венедикѣ тѣ въ Светѣи Горѣ. . . . въ славоу вожію и прѣчистіе матере вожіе Лѣцианѣ сѣкы.**²⁰ У ова два записа поп Венедикт обележен је само именом. Исти је случај и са последњим његовим поменом. У посланство које је донело из Епира мошти Св. апостола Луке, почетком 1453. године, деспот Ђурађ Бранковић одредио је, поред митрополита призренског Михаила и властелина Стефана, **игоумена лецианѣ сѣаго кѣр Венедикта.**²¹

¹⁵ Љ. Стојановић, *Споменик III*, 5 – 6; Р. Грујић, *Лична властелинства*, 50 – 52; М. Јанковић, *Липљанска епископија и Грачаничка митрополија*, ИЧ 29 – 30 (1982 – 1983) 31; иста, *Епископије и митрополије*, 148 – 148 (са старијом литературом).

¹⁶ Ст. Новаковић, *Законски споменици*, 466. О попу Венедикту Цреповићу види А. Соловјев, *Једно суђење*, 196 – 197; Р. Грујић, *Лична властелинства*, 57 – 58.

¹⁷ Д. Анастасијевић, *Српски архив Лавре атонске*, Споменик СКА 56 (1922) 17.

¹⁸ Уп. Р. Михаљчић, *Прилог српском дипломатару. Даровнице властеоске породице Вукославић*, ИГ 1–2 (1976) 99 – 106 (са старијом литературом); *Actes de Lavra IV*, par P. Lemerle, A. Guillou, N. Svoronos, D. Papachryssanthou, Archives de l’Athos XI, Paris 1982, 182 – 183; М. Шуица, *Немирно доба*, 117 – 119.

¹⁹ Д. Анастасијевић, *Српски архив*, 8 – 9; Ст. Новаковић, *Законски споменици*, 495; *Actes de Lavra, IV*, 131, 181 – 183.

²⁰ Љ. Стојановић, *Записи и натписи*, № 239, 240.

²¹ И. Павловић, *О Св. Луци и пренашању његовог тела. Рукопис српски друге половине XV века*, Гласник СУД 51 (1882) 92. О преносу моштију Св. Луке у Смедерево говоре два засебна и независна прозна састава, али се наведени помен кир Венедикта налази само у рукопису Париске националне библиотеке (Slave 46). У рукопису бр. 165 Патријаршијске би-

Савременик митрополита Венедикта био је митрополит смедеревски Атанасије, познат у једном делу литературе с придевком Фрашак. Сва писана сведочанства, званичног или незваничног карактера, настала у његово доба или његовим непосредним учешћем, знају само за име Атанасије.²² Порекло наводног придевка може се наћи у једном млађем извору, сеченичком летопису, у којем је забележена смрт митрополитова (27. марта 1456) — **И митрополитъ къръ Атанасіе Фрамакъ въ вѣликоу соуботоу.**²³ Дакле, тек у једном познијем тексту, незваничног карактера, кир Атанасије је први и једини пут означен овим придевком. Како изгледа, Фрамак је прерасло у Фрашак погрешним тумачењем у литератури. Наиме, у писму Ћиријака из Анконе, у којем су описане појединости угарско-српско-турских преговора у Једрену 1444. године, наведено је да је у посланству деспота Ђурђа био и митрополит А. (написано је само почетно слово Атанасијевог имена). Издавач овога писма, Франћиско Пал тврдио је у коментару да су у Ћиријаковом писму наведени иницијали А. Ф., те да је митрополитово презиме било Фрашак.²⁴ Није јасно како је издавач од иницијала А. направио А. Ф., али је сасвим вероватно да је облик *Фрашак* извео од *Фрамак* сеченичког летописа, мада и у овом случају остаје загонетно како је *и* заменило *м*. Палово тумачење прихваћено је доцније у једном делу литературе, иако облик *Фрашак* нигде у изворима није посведочен, а облик *Фрамак* среће се само у једном познијем извору.

блиотеке у Београду опис посланства далеко је скромнији, без навођења имена — **Вѣскорѣ послалетъ митрополита призренскаго и кдинога вѣтъ синѣклитъ своихъ съ слоугами мнѣгѣми** (Т. Суботин–Голубовић, *Свети апостол Лука – последњи заштитник српске деспотовине*, Чудо у словенским културама, уредио Д. Ајдачић, Београд – Нови Сад 2000, 174). Књишки израз **синѣклитъ** (*sjgkhtov*) означава сабор, сенат, савет, али и сваког његовог члана, те је овде свакако реч о блиском деспотовом човеку. Међутим, не можемо знати на кога се овај израз односио будући да су и кир Венедикт и бољар Стефан, поименце наведени у париском рукопису, по својој положају могли завредети да буду њиме означени.

²² Изворна сведочанства о митрополиту Атанасију сакупљена су најбрижљивије код Г. Суботић, *Пећки патријарх и охридски архиепископ Никодим*, ЗРВИ 21 (1982) 216, нап. 9 и нарочито 220 – 221, нап. 31; М. Јанковић, *Епископије и митрополије*, 92 – 93, 154 – 155. Уп. такође М. Пурковић, *Српски епископи и митрополити*, 45; А. Јаковљевић, *Давид Редестинос и Јован Кукузел у српскословенским преводима*, ЗРВИ 12 (1970) 183, нап. 31; М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд 1994, 258 – 259, 289, 466; Сава, епископ шумадијски, *Српски јерарси*, 38.

²³ Већ је Павле Шафарик у својој издању сеченичког летописа овако прочитао овај придевак уз напомену да је место нечитко (P. J. Šafarik, *Okázky občanského písemnictví*, v Praze 1870, 79). Исто и код Ј. Стојановића, *Споменик III*, 134 и *Стари српски родослови и летописи*. Зборник ИЈК, I одељење, Споменици на српском језику, књ. XVI, Сремски Карловци 1927, 239, бр. 704.

²⁴ F. Pall, *Ciriaco d'Ancona e la crociata contro i Turchi*, Bulletin historique de l'Académie roumaine 20 (1937) 30, n. 2, 61. Уп. М. Пурковић, *Српски патријарси средњег века*, Диселдорф 1976, 148, нап. 23; М. Јанковић, *Епископије и митрополије*, 155, нап. 178; М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић*, 289, нап. 86.

Први познати пример употребе патронимика уз име архијереја потиче из турског доба. На гробном камену митрополита хвостанског Теодосија, умрлог 20. марта 1498, стоји: **СИ ГРЪВЪ ПРѢСВЕЩЕННАГО АРХІЕПИСКОПА ФѢСТАНСКАГО К҃РЬ ѠЕВДѢСІА ДОИЧЕТОВИКА.**²⁵ Разуме се, и у ово доцније доба овакви случајеви били су само изузеци.

*

Када је рад већ предат у штампу до руку ми је дошло прво издање сеченичког летописа Љубе Стојановића, *Српски родослови и летописи*, Гласник СУД 53 (1883) 91, у којем је придевак уз име смедеревског митрополита Атанасија прочитано као *Фрашак*. Иако је у доцнијим издањима истог споменика Стојановић преиначио читање митрополитовог придевка (*Фрамак*), изгледа да се облик *Фрашак* јавио у једном делу литературе управо на основу Стојановићевог издања из 1883. године (непосредно или посредством коментара Ф. Пала).

Dorđe Bubalo

GEORGIJE, BISHOP OF PRIZREN
(ON „LAST NAMES“ OF MEDIEVAL BISHOPS)

Summary

Georgije, the bishop of Prizren, is known in historiography by the name of Georgije Markuš. This misconception is the result of his incorrectly read name in the list of estates of the monastery of Virgin Mary at Htetovo, which is the only record of this medieval bishop. Both the orthographical formulations and the information given in the parts of the document which concern bishop Georgije indicate that bishop Georgije and Markuš are two persons, and not the first name and attribute of the bishop of Prizren. The only medieval bishops' names with an attribute, patronymic or adjective are the names of Stefan Pekpal, the bishop of Hum, and Jovan Zograf, the metropolitan of Prilep. The only reference to Venedict, the metropolitan of Gračanica, who is often mentioned in literature with the patronymic of Crepović as a result of his identification with the monk Venedict Crepović, the son of prince Lazar Hrebeljanović's distinguished lord Crep, is made in the Charter of Despots Djurdje and Lazar Branković (Sept. 6th 1455) but only under his monastic name. Atanasije, the metropolitan of Smederevo is mentioned in the sources exclusively under his monastic name, with the exception of the Annals of Sečenica, an unofficial record of a later date, where his name is followed by the attribute of *Framak*. His last name of *Frašak*, under which he is referred to by some scholars, has no substantiation in the sources.

²⁵ S. Smirnov, *L'Église de la Mère-de-Dieu de Hvosno. 1 Données historiques*, Старинар, III серија, 10 – 11 (1935 – 1936) 52, 65; Г. Томовић, *Морфологија*, 121, бр. 125; В. Кораћ, *Студеница Хвостанска*, Београд 1976, 67, бр. 19 (сл. 138, 139).